

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888.

Första Kammaren.

N:o 19.

Torsdagen den 22 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 26, till Konungen, angående vilkoren för tillverkning af bränvin m. m.

Föredrogs å nyo och bifölls bankoutskottets den 20 och 21 i denna månad bordlagda memorial n:o 6, i fråga om användandet af riksbankens vinst för år 1887.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 17 och 20 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande för att Norges hela försvarsstyrka må kunna af Konungen användas äfven inom Sveriges gränser.

Om beredande af rätt för Konungen att använda Norges hela försvarsstyrka inom Sverige.

Herr Nyström: Det är ett känt förhållande, att vår östra granne från uråldriga tider sträfvat att utsträcka sitt välde åt hafven, så väl till Indiska hafvet och Medelhafvet som till Vesterhafvet, hvadan han ock under sista trettio åren så oupphörligt framträngt mot Indien, att han nu der eröfrat så mycket land som hela Frankrikes ytvidd. Af samma orsak, eller för att nå hamn i Medelhafvet, sträfvar Ryssland, som bekant, att få herravälde öfver Bulgarien, hvars folk så tappert och ihärdigt söker bevara sin ära, sjelfständighet och frihet, ehuru, som det synes, förgäfvat. Det är ock ett känt förhållande, att vår östra granne sedan lång tid tillbaka haft en ständig åtrå efter hamnar vid norska kusten, deribland Varangerfjord, äfvensom att Sveriges och Norges Konung genom 1855 års novembertraktat förbundit sig att icke till Ryssland afstå eller låta detta land intaga någon hamn eller landssträcka i Skandinavien, vore det ock vid det aflägsna Varangerfjord, hvarjemte vestmakterna, Frankrike och England, för att förhindra detta lofvade lemna bistånd, derest så skulle behövas. Nu äro emellertid för Ryssland alla möjligheter att komma

Om beredaade
af rätt för
Konungen att
använda Nor-
ges hela för-
svarsstyrka
inom Sverige.

(Forts.)

till vesterhafvet i så hög grad underlättade, att jag, med stöd af min kännedom om de norrländska förhållandena, kan antaga, att det blott är en kort tidsfråga, när dessa gamla planer skola åter uppdyka. Ryssland behöfver då icke frukta de allierade vestmakterna, ty enighet mellan dem torde icke vara att påräkna; de skola i stället neutralisera hvarandra, så att Ryssland kan göra hvad det vill. För dess lystnad ligga då värnlösa det värderika, till milliarder uppskattade Norrland och norra delen af Norge, innefattande Lofotens stora fisken, hvilka gifva omkring 11 å 12 millioner kronor årligen och hvarförutom Norge skulle ega föga qvar af värde. Ofotenbanan skall göra bytet lätt vunnet. Den blir färdig år 1891, och säkerligen skall icke tillräckligt kapital fattas för banans fullbordande. Jag har talat med holländska bankirer, som reste dit förliden höst, och de försäkrade mig att den var fullkomligt betryggad. Om holländarne göra detta för egen räkning, eller om de blott äro förläggare åt Ryssland, det vet man icke. Tiden skall nog utvisa detta. Emellertid är det för närvarande lugn i höga nordn, så länge de invecklade förhållanden, som nu råda i östern och södern, sysselsätta vår mäktige granne på annat håll. Men så snart krig utbrutit mellan någon af stormagterna och Ryssland, och detta land tror sig ega någon utsigt att kunna taga dessa för Ryssland ytterst värdefulla delar af Skandinavien, då kunna herrarne vara säkra på, att detta tillfälle icke skall försummas, utan att Ryssland skall skaffa sig herravälde i vesterhafvet och befästa Ofotens hamn, som då skulle kunna göras lika stark som något Gibraltar, utan att någon engelsk flotta skulle kunna förhindra det. I händelse af ett ryskt anfall skall England icke kunna bistå oss till lands utan endast med en flotta. Men i Vesterhafvet kan denna de mörka årstiderna icke bispringa oss, ty då kunna inga fartyg gerna ligga der. Vi hafva således ingen hjälp att vänta oaktadt 1855 års traktat, utan måste vi helt och hållet sjelfva ställa om vårt hus för att afvärja en sådan fara, hvilket jag tror, att vi nog skulle kunna, om blott viljan vore god, och landets krafter riktades åt det hållet.

Jag har vid ett föregående tillfälle uttalat den åsigten, att våra tillgångar icke medgifva att i vidsträckt grad utvidga vårt försvar hvarken till lands eller till sjös, men att detta i sjelfva verket icke behöfs, om vi blott kunde använda det försvar, vi hafva, i rätta ögonblicket och der det bäst behöfdes. Jag nämnde då äfven, att vi icke gerna kunna befara ett fiendtligt anfall sommartiden, emedan den anfallande vet, att vi då kunna få kraftigt understöd af en allierad stormagt, utan vintertiden. Men då kan icke, likasom år 1809, vår östra granne angripa oss genom att gå öfver Qvarken, ty dertill fordrar ett krig numera för stora tillrustningar och för tunga pjäser. Den enda vägen för honom går således genom norra delen af Sverige, och denna landsdel är nu för en sådan händelse fullkomligt blottställd. Den är det så mycket mera, som koncessionen af år 1882 å Luleå—Ofoten-banan icke lägger något hinder i vägen för att den engelska firman eger blott en tusendedel af företaget, men den ryske sjelfherrskaren allt det öfriga, utan att staten eller svenske män under de första 50 åren ega att återlösa detsamma.

Häri ligger en så stor fara, att jag icke kunnat inse annat än att Norge borde känna sig manadt att, i anledning af dessa förändrade förhållanden, i vidsträcktare mån bidra till det gemensamma försvaret, än hvartill det är förbundet genom föreningsakten af år 1814. Förhållandena voro ju då ingalunda desamma som nu, ty i våra dagar utgör fjellryggen icke en gräns, som vintertiden är svår att bestiga för en österifrån kommande armé, då den på dessa järnbanor kan föras in i Norge inom några dagar. Rättvisa och billighet tala ju äfven för att Norge verksammare deltaga i gemensamma försvaret. När vi nu ega en ganska god försvarsstyrka och hvarken under vinter- eller sommartiden behöfva frukta något anfall på det öfriga Sverige och således kunna för försvaret mot norr i farans stund på våra järnvägar, sedan dessa anlagts, lätt föra upp vår armé, så skulle, om vi derjemte erhöles hjälp från Norge, på Ofotenbanan, i rätta ögonblicket kunna samlas en så stor arméstyrka i öfre Norrland, att vi icke heller derstädes skulle behöfva frukta något anfall af Ryssland. Vår sjelfständighet vore då ock må hända för framtiden bevarad.

Om beredande af rätt för Konungen att använda Norges hela försvarsstyrka inom Sverige.

(Forts.)

Det är på detta jag genom min motion velat fästa herrarnes uppmärksamhet. För tre år sedan väckte jag i detta ämne en motion, som dock innefattade något mer och afstyrktes af utskottet för förmenta felaktiga formaliteter utan något vidare yttrande i sjelfva saken, och jag gjorde då icke heller något yrkande. Men jag hemstälde, om icke regeringen borde göra något i denna viktiga sak. Veterligen har dock intet gjorts. Svenska folket har rätt att vänta af Riksdagen och regeringen, att de söka afhjelpa det missförhållande, som nu råder i fråga om de förenade rikenas gemensamma försvar. Den motion, jag nu haft äran framlägga, har af Utskottet blifvit afstyrkt. Jag begagnar då detta tillfälle att såsom ett gen-drifvande af dess motivering uppläsa min vid utskottets utlåtande fogade reservation, som lyder sålunda:

»Utskottet erkänner rättmätigheten af den i motionen framhållna önskan, att Norges stridskrafter måtte, lika väl som Sveriges, utan inskränkning kunna användas inom de förenade rikena, hvarhelst faran hotar, äfvensom att motionen åsyftar rättelse i ett allmänt erkänt missförhållande och uppnå ett mål af stor betydelse för de förenade rikenas försvar. Men utskottet afstyrker dock bifall till motionen om en underdånig skrivelse för rättelses vinnande af fruktan för att Norge skulle finna sig stött deraf eller anse detta såsom ett tryck.

Har det då kommit så långt, att icke den ena brodern Sverige skall genom Riksdag och regering vaga göra en vänlig anhållan hos den andra, Norge, om att få rättadt ett allmänt erkänt och på senare tider genom Norges linietruppers minskning och flera internationella järnvägar förökadt missförhållande i det gemensamma försvaret, som ju är vigten af föreningen? Så betraktade åtminstone 1860 års representation icke frågan, ty den beslöt, på endast enskild motionärs framställning, uti underdånig skrivelse den 2 april samma år, ibland annat, att äska rättelse uti ifrågavarande missförhållan-

den, ehuru då, liksom nu, Norges grundlag behöfde därför ändras, af rätt för och ehuru rättelsen då vida mindre än nu var erforderlig.

Om beredande af rätt för Konungen att använda Norges hela försvarsstyrka inom Sverige. Är det tänkbart, att unionen skall med något förtroende sammanhållas, om den ena brodern skall bidraga i det gemensamma försvaret med blott en högst ringa del af sin styrka, under det att den andra får, antagligen mera för den förres än egen skull, kläda blodig skjorta med hela sin stridsstyrka? Är det som sig bör, att t. ex. sextiotusen man af Norges styrka skola stå vid gränsen några få mil från sin kust och blott se på, huru dess öfriga tio å femton tusen man jemte Sveriges hela stridsstyrka, t. ex. 150,000 man, förblöda på svensk jord, der en blifvande strid om Skandinaviska halföns öde antagligen komme att utkämpas, äfven om den afgöres på norsk grund? Kan det bestridas, att Norges linietruppers minskning samt de internationella jernvägarnes, hvarigenom det ena riket kan vänta fiendtligt infall nästan samtidigt med det andra, hvilket icke förut varit förhållandet, då månader erfordrats, förökad i högsta grad ifrågasvarande missförhållande? Kan det förnekas, att förhållandena i nordden på ett för de förenade rikenas säkerhet och själfständighet högst betänkligt sätt försämrats genom Ofoten-banan, framdragandet af jernväg till Uleåborg, tio timmars väg sommartid, från den förras ändpunkt, samt förläggandet derstädes af en äfven icke obetydlig styrka? Bör man hafva skäl antaga, att Norge, hvars öfriga hamnar och rika fisken kanske mest eftersträfväs af vår utvidgningslystne granne, skall under nämnda förhållanden icke medgifva en berättigad och billig anhållan, så att det gemensamma försvaret kunde med full styrka utföras och således de förenade rikenas själfständighet räddas? Kan Sveriges Riksdag och regering, såsom det nu i lång tid skett, sorglöst eller helt lugnt låta det gå såsom det går, utan att ens göra ett försök till erhållandet af en nödig rättelse af missförhållandet? Och kan regeringen och Riksdagen inför svenska folket stå till svars för en sådan efterlåtenhet?

Då jag tror att dessa frågor icke kunna annorlunda besvaras än med nej; då jag vidare tror, att Norge ej skall illa upptaga ifrågasvarande berättigade framställning, likasom Sverige bör göra, när Norge framställer befogade anspråk; då Norges statsminister lär nyligen yttrat till Norges försvarsförening: »vårt lands värn är anknutet till försvarsförbundet med broderlandet, det är en pligt icke mindre än en hederssak för oss att kunna lemna ett kraftigt bistånd till häfdandet af de tvenne folkens själfständighet och af deras rätt att lefva sitt eget lif»; då samme statsminister omöjligen kan anse att denna pligt och hederssak är utöfvad och ett kraftigt bistånd i försvaret lemnats genom att Norge låter blott en ringa del af sin styrka deltaga i elden, under det att Sveriges tiofaldigt större styrka får kläda blodig skjorta för östra grannens kända önskan att komma till vesterhafvet; och då, äfven om Norge skulle, emot förmodan, icke gå ifrågasvarande billiga önskan till mötes, anmärkta missförhållandet ej kan blifva sämre än det nu är, har jag ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen, likasom jag nu gör.»

Herr Björnstjerna: Utskottet har gjort full rättvisa åt hvad

motionären anför beträffande otillräckligheten af Norrlands försvar. För min del går jag ett steg längre, i det jag erkänner och på det högsta beklagar otillräckligheten af Sveriges försvar i dess helhet. Jag instämmer uti hvad utskottet anført rörande rättmätigheten af den önskan, att Norges stridskraft måtte, i likhet med Sveriges, utan inskränkning af ett grundlagsbud, kunna användas inom de förenade rikena, hvarhelst faran hotar. Deremot kan jag icke instämma med motionären och reservanten, då han yttrar: »kan det förnekas, att förhållandena i norden på ett för de förenade rikenas säkerhet och självständighet högst betänkligt sätt försämrats genom Ofoten-banan och framdragandet af jernväg till Uleåborg». Jag kan icke föreställa mig, att en fiende, kommande från öster, skulle rigta sitt anfall längs Ofotenbanan emot lappmarkerna i stället för att vända sig söder ut mot Norrbotten och Vesterbotten eller företaga landstigningar i mellersta och södra Sverige, men om så skedde, vore det för oss särdeles lyckligt. Jag föreställer mig snarare, att, i händelse af krig, vi medelst Ofoten-banan kunna få undsättning af våra bundsförvandter, antingen normmän eller andra, och att denna bana således kan blifva till stort gagn för oss genom att möjliggöra en diversion i ryggen på de fiendliga trupper, som stå i Norrbotten och Vesterbotten.

Jag kan icke heller dela de högpolitiska åsikter motionären uttalat angående Rysslands sträfvan efter att komma i besittning af dessa trakter. Detta står åtminstone i strid med de upplysningar, jag varit i tillfälle att inhemta. Jag föreställer mig deremot att det för Ryssland vore mycket fördelaktigare, i händelse af krig med en till sjös öfvermäktig motståndare, i fall Ofotens hamn är i en neutral magts ego. Detta vore, jag upprepar det, mycket fördelaktigare för Ryssland, än om hamnen vore rysk. Vid ett krig, t. ex. emellan Ryssland på den ena sidan och Tyskland, Österrike och Turkiet på den andra, hvilket torde vara långt ifrån otänkbart, skulle denna hamn i en neutral magts händer kunna vara för Ryssland af den största betydelse. Denna blefve då den enda europeiska hamn vid vesterhafvet, från hvilken Ryssland med lätthet kunde få sina förnödenheter från utlandet. Vore deremot Ofotens hamn en rysk tillhörighet, blefve följden alldeles icke, såsom den ärade motionären nyss nämnde, att Ryssland blefve herre i vesterhafvet, utan endast, så vidt motståndarne äro öfvermäktiga till sjös, hvilket otvifvelaktigt skulle vara händelsen, icke blott i krig mot England utan äfven mot Tyskland, Österrike och Turkiet i förening, att denna hamn genast blockerades. Någon större flottstation lär icke Ryssland vilja förlägga dit, ty denna blefve genast instängd i händelse af krig, och då kunde Ryssland icke skaffa sig några förnödenheter på denna väg. Dessa betraktelser ligga dock utanför den motion, som vi här hafva att behandla.

Motionären föreslår, »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes genom norska regeringen söka få stortinget att ställa sin hela försvarsstyrka, och icke blott en ringa del, till Konungens förfogande äfven inom Sveriges gränser, likasom Sverige gör med hela sin styrka inom Norges.»

I dessa få rader förekomma tvenne felaktigheter, hvilka i formelt

Om beredande af rätt för Konungen att omvända Norges hela försvarsstyrka inom Sverige.
(Forts.)

Om beredande af rätt för Konungen att använda Norges hela försvarsstyrka inom Sverige.

(Forts.)

afseende äro sådana, att de ensamt skulle vara tillräckliga att göra skrifvelsen omöjlig. Det heter nemligen: 1:o) att få stortinget att ställa *hela sin* försvarsstyrka etc. Det skulle vara egendomligt, i fall Riksdagen uti en skrifvelse till Kongl. Maj:t anhölle, att *stortingets* hela försvarsstyrka skulle ställas till hans disposition. Visserligen omtalades det några år sedan, att norska stortinget sökte organisera sin egen försvarsstyrka genom bildande af de s. k. skyttelagen, och det utgjorde just en af anklagelsepunkterna i riksrätten emot regeringen, att denna vägrat utbetala de af stortinget anslagna medlen till dessa föreningar. Men här är väl icke fråga om dessa utan om konungariket Norges armé. Den andra anmärkningen är af allvarsammare beskaffenhet.

Motionären säger: »lika som Sverige gör med *hela sin* försvarsstyrka». Emellertid står icke *hela* Sveriges försvarsstyrka till Kongl. Maj:ts disposition att användas utanför landet, ty, såsom herrarne torde påminna sig, beslöt 1885 års Riksdag att nedsätta de tolf beväringsskisser, hvilka Kongl. Maj:t hade begärt, till sex och att förvandla de öfriga sex till en landstorm, hvilken icke får användas utanför länets och näst angränsande läns gränser. Dessa sex klasser kunna följaktligen hvarken insättas i armén eller komma till Norges bistånd. Man kan således icke säga, att Sveriges *hela* försvarsstyrka står till Kongl. Maj:ts förfogande att användas inom Norges gränser. Om en sådan skrifvelse aflätes, kunde det mycket väl hända, att man från Norges sida svarade: det är visserligen sant, att i nuvarande ögonblick Sverige bidrager till det gemensamma försvaret i en större proportion än Norge, derför att Sverige har en stående armé, som är betydligt större än det lilla antal värfvade trupper, som finnes i Norge, och dessutom de sex beväringsskisserna, hvilka få användas tillsammans med armén, under det att Norge endast har *linien*, som nu blifvit nedsatt till 5 åldersklasser, men i fall det, som nu begäres, blefve beviljad, skulle förhållandet blifva omvänt, och Norge komme verkligen att i mycket större proportion än Sverige bidraga till det gemensamma försvaret, ty Norge har, förutom dessa 5 åldersklasser, hvilka tillhöra *linien*, landtvärnet, med samma bestämmelser som *linien*, ehuru endast inom landets gränser, och uppsatt af värnepligtige, som tjenat ut sin tid i *linien*. I landtvärnet är tjenstetiden 4 år. Derefter kommer *landstormen*, närmast afsedd för ortförsvaret, men som kan äfven — inom landet — förstärka *linien* och landtvärnet. Landstormen består af ett *uppbåd* och en förstärkningsafdelning; till det förra öfverflyttas de värnpligtige från landtvärnet, och är tjenstetiden der 4 år; i den senare är hvarje vapenför man, som ej på annat sätt tillhör hären eller är fritagen från värnpligt, skyldig att, mellan fylda 18 och fylda 50 år, tjenstgöra under krig. — I Norge är således hvarje vapenför man pliktig att bidraga till landets försvar mer än 2½ gång så länge som i Sverige. I Norge varar värnpligten 32 år, i Sverige blott 12. Detta är en skamfläck för vårt land, som vi borde söka aftvä, innan vi skriva till Kongl. Maj:t och begära sådana förändringar, som motionären föreslagit. Han anser, om jag förstod honom rätt, Sveriges försvar i och för sig vara tillräckligt, så framt Norge i tillbörlig mån bidrager till det gemensamma försvaret. Deruti kan jag icke alls

instämman med honom, utan anser vårt försvar vara i hög grad otillräckligt och att vi måste göra vida större uppoffringar än vi hittills gjort och i det fallet närma oss hvad andra länder, måna om sin sjelfständighet, gjort.

Motionären återoppar i sin reservation, att det icke skulle vara något hinder för en sådan skrifvelse, som han föreslagit, enär 1860 års Riksdag beslöt, på endast enskild motionärs framställning, uti underdånig skrifvelse den 2 april samma år, ibland annat, att äska rättelse uti ifrågavarande missförhållanden, ehuru då, likasom nu, Norges grundlag behöfde därför ändras, och ehuru rättelsen då vida mindre än nu var erforderlig. Ser man emellertid efter hvad den af honom återopade skrifvelsen innehåller, lyder dess slutmening på följande sätt: »Riksens Ständer anhålla för den skull i underdånighet, det Eders Kongl. Maj:t måtte tackas, dels genom en af svenske och norske män bestående komité, eller på annat sätt, låta verkställa revision af stadgarne för förenigen mellan Sverige och Norge och uppgöra förslag till nytt fullständigt föreningsfördrag, samt derefter till Riksens Ständer samt Norges Storting aflåta nådig proposition med förslag till fullständigt ordnande af föreningsförhållandena de båda rikena emellan, dels ock, då Eders Kongl. Maj:t så lämpligt finner, vidtaga åtgärder till förverkligande af Riksens Ständers önsknings angående antagandet af stadganden till ordnande af de ömsesidiga handels- och rättsförhållandena emellan de förenade rikena.»

I denna underdåniga skrifvelse begäras således underhandlingar om ett fullständigt ordnande icke blott af sjelfva föreningsfördragen utan äfven af handels- och rättsförhållandena de båda rikena emellan. Emot en sådan skrifvelse finnes ju, i formelt afseende, icke något att anmärka, ty vid en sådan underhandling förutsätter man, att hvardera parten, för att vinna sina önsknings, gifver den andra parten vederlag, och att sålunda en öfverenskommelse skall kunna träffas. Detta är något helt annat, än om den ena parten blott skrifer och anhåller, att den andra parten ville ändra sina grundlagar. Vill motionären väcka ett förslag om en ny unionskomité, tror jag icke att man ur formel synpunkt har något att anmärka deremot, men ur politisk synpunkt måste jag, under nuvarande förhållanden, på det bestämdaste afstyrka detta. Hvarje nation bör vara ytterst ömtålig om sina grundlagar, hvilka böra vara fredade för andras inblandning. Jag fruktar följaktligen, att Norge alldeles icke skulle med välvilja mottaga en sådan skrifvelse, som den af motionären föreslagna, och att den skulle göra mera skada än gagn. På dessa skäl får jag yrka afslag på motionen och anhålla bifall till utskottets hemställan.

Herr Nyström: Det är att beklaga, att uti sjelfva klämman insmugit sig en origtighet, hvilken jag, ehuru för sent, observerat. Det skulle naturligtvis, i stället för orden »med hela sin» stå »med hela Norges».

Hvad åter beträffar den invändning, som den föregående talaren gjorde, att Sverige icke skulle kunna lemna hela sin landstorm till Norges försvar, så förfaller den af sig sjelf, då man vet och kan

Om beredande af rätt för Konungen att använda Norges hela försvarsstyrka inom Sverige.

(Forts.)

Om beredande af rätt för Konungen att använda Norges hela försvarsstyrka inom Sverige.

(Forts.)

med bestämdhet antaga, att det blir på svensk jord som striden kommer att utkämpas, äfven om denna strid gäller Norge. Den ärade talaren framhöll högst märkvärdiga åsikter uti sitt yttrande nyss, hvilka stredo emot utskottets utlåtande. Han började nemligen med att erkänna, att uti nu ifrågavarande afseende allting är bra som det är, till och med bättre å Norges sida, men uti utskottets utlåtande framhålles önskvärdheten af att detta förhållande rättades. Jag kan icke annat än förvåna mig öfver sådana motsägelser.

Den ärade talaren sade äfven, att om Norge anfallas, skulle detta ske på norsk sida. Detta är icke mycket troligt, ty onekligen sker detta öfver Sverige, och då är Ofoten-banan af stor vigt i militäriskt hänseende, om man blott kan intaga och behålla den. Derför anser jag det vara af vigt att, då Ofoten-banan kan blifva oss till stor hjälp i ett krig, om Norge icke står med sin krigsmagt vid gränsen och lemnar endast några tusen man, vi böra bättre ordna våra förhållanden i militäriskt afseende uppe i höga nord, särskildt hvad beträffar erhållandet af en kraftigare hjälp i farans stund från Norge. Såsom det nu är, är det alldeles otänkbart att kunna uträtta något, om ett krig påkommer. Det är dessa viktiga förhållanden, hvarpå jag genom motionen velat fästa Riksdagens allvarliga uppmärksamhet.

Friherre Klinckowström: Innan diskussionen i denna fråga slutar, önskar jag äfven nämna några ord.

Jag finner nemligen motionärens förslag eller, rättare sagdt, motiv vara ganska afsevärdt, men å andra sidan ock, att det slut, hvartill utskottet kommit, icke gerna kunnat blifva annorlunda. Frågan är ganska vigtig för de båda skandinaviska ländernas försvar, ty säkert är, att vid nästa krig faran otvifvelaktigt kommer från den östra sidan, och då synes det mig nödvändigt att vi äro beredda derpå, för att Sverige och Norge med gemensamma stridskrafter måtte kunna möta en gemensam fara och öfvervinna den, om de det kunna, hvarpå jag, för min del, mycket tviflar. Enligt mitt förmenande, fins det endast två medel att kunna förebygga denna för oss ganska betydliga men för Norge förkrossande fara. Det *ena* medlet ligger i diplomatiens hand och vore att söka få denna norra del af Sverige och Norge eller, om icke det kunde lyckas, åtminstone den ifrågavarande Ofotens hamn förklarad för neutralt område. Det *andra* medlet vore att i tid draga försorg om, att denna hamn blir på ett tillfredsställande sätt befästad, och om mig tilläts gifva norr-männen ett godt råd, så skulle det vara detta, att icke allt för länge dröja med att vidtaga denna senare åtgärd. Men frågan är, såsom utskottets ärade ordförande nyss nämnde, af en ytterst grannlaga natur. För min del har jag dock till den nuvarande regeringen och synnerligast till Hans Maj:t Konungen det förtroende, att jag är fullt och fast öfvertygad, att såväl Konungen som regeringen skola med öppna ögon följa denna för de förenade rikena stora och vigtiga militärfråga och göra allt hvad grundlagsenligt och möjligt är för att bringa den derhän, att hon uppfyller alla de militära ändamål, som för oss äro så nödvändiga att vinna. Jag tror, att vi endast på

denna väg af norrmännen kunna vinna vårt önskningsmål rörande denna stora försvarsfråga.

Jag har för öfrigt intet yrkande att framställa.

Herr Nyström: Med anledning af gjorda anmärkningar mot klämman i motionen, skall jag nu be att denna kläm eller slutliga yrkande måtte få följande lydelse, nemligen:

»att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes genom norska regeringen söka få stortinget att ställa Norges hela försvarsstyrka, och icke blott en ringa del, till Konungens förfogande äfven inom Sveriges gränser».

Om beredande af rätt för Konungen att använda Norges hela försvarsstyrka inom Sverige.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, af herr Nyström, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes genom norska regeringen söka få stortinget att ställa Norges hela försvarsstyrka, och icke blott en ringa del, till Konungens förfogande äfven inom Sveriges gränser.

Derefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr statsrådet *Bergström* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anslag till inrättande af en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö; och

2:o) angående vissa vilkor för Svartsjö slottsbyggnads jemte åtskilliga andra lägenheters upplåtande till en tvångsarbetsanstalt för lösdrifvare.

De kongl. propositionerna blefvo härpå föredragna och på begäran bordlagda

Efter föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 28, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga rörande anslag under femte hufvudtiteln, godkändes den af utskottet der föreslagna voteringsproposition.

Herr greffen och talmannen tillkännagaf, att enligt en emellan talmannen träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riks-

dagsordningen skulle anställas vid kamrarnes sammanträden lördagen den 7 nästinstundande april, så vida voteringspropositioner för sådant ändamål dessföriinnan blifvit af båda kamrarne godkända.

Föredrogs och bifölls Första Kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen hördlagda utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om tillägg till 15 § i förordningen angående försäljning af vin, malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 oktober 1885;

och skulle jemlikt stadgandet i 3 mom. af 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Ledighet från riksdagsgörömaalen beviljades herr *Ekenman, Thor*, från och med morgondagen till och med den 6 nästkommande april, herr *Ekenman, Victor*, under fjorton dagar från och med den 24 innevarande mars, herr *Stephens* under fjorton dagar från och med den 26 i denna månad samt herr *Sjölund* under tre veckor från sistnämnde dag.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde; hvarefter kammaren åtskildes kl. 11,50 f. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 28 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* afllemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående byte af mark emellan Carlbergs kungsgård och Stockholms stad;

2:o) angående ersättning i vissa fall åt värnpligtige för inställelse vid inskrifningsförrättningar och samlingsplatser; samt

3:o) angående anvisande af anslag till godtgörande af bergare-lön för monitorn Thordön.

De kongl. propositionerna blefvo härpå föredragna och på begäran bordlagda.

Upplästes en från kongl. utrikesdepartementet ankommen, till kammarens talman stäld skrifvelse, så lydande:

Stockholm den 23 mars 1888.

Herr Talman!

Härvarande kejsrliche tyske minister har i officiel skrifvelse den 22 innevarande månad, hvaraf afskrift bifogas, på sin regerings befallning anhällit, det herrar talmän i svenska riksdagens båda kamrar måtte underrättas, att tyska riksdagen i sitt sammanträde den 19 denna månad enhälligt beslutat:

att förklara, det de svenska kamrarnes betyganden af sin vördnad för framlidne Kejsar Wilhelms minne och af sitt deltagande i tyska folkets sorg djupt rört riksdagen samt öfver allt i Tyskland framkallat känslor af den lifligaste tacksamhet, jemte det de utgjort ett bevis på det vänskapliga förhållande, som råder mellan de båda folken.

På samma gång jag genom att bringa detta till Eder kännedom, tillmötesgår den af tyske ministern uttalade önskan, begagnar jag tillfället att försäkra Eder, herr Talman, om den utmärkta högaktning, hvarmed jag har äran vara

Eder ödmjuke tjänare

Alb. Ehrensvärd.

Den åberopade bilagan, som jemväl upplästes, lydde sålunda:

Afskrift af en skrivelse från kejserslige tyske ministern i Stockholm till H. Exc. herr ministern för utrikes ärendena, dat. Stockholm den 22 mars 1888.

D'ordre de mon Gouvernement j'ai l'honneur de m'adresser à l'obligeante entremise de Votre Excellence en La priant de vouloir faire part à Messieurs les Présidents des deux chambres de la Diète Suédoise, que la Diète Allemande dans sa séance du 19 de ce mois a unanimement pris la résolution »de déclarer que les témoignages de respect pour l'Empereur Guillaume décédé et de la part prise par les deux Chambres Suédoises au deuil du peuple Allemand, l'ont profondément touché et ont fait surgir, partout en Allemagne, les sentiments de la plus vive reconnaissance ainsi que ces témoignages forment la preuve des rapports amicaux qui existent entre les deux peuples».

Heureux de pouvoir communiquer à Votre Excellence cette manifestation d'une sympathie pour le peuple Suédois, manifestation, qui s'accorde tout-à-fait à mes sentiments personnels, je saisis cette occasion pour vous réitérer, Monsieur le comte, les assurances de ma haute considération.

(Undertecknad) *Pfuel*.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 29, i anledning af väckta motioner om upplåtelse af odlingslägenheter å kronoparkerna i Norrland;

n:o 30, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af vissa frälseskatteräntor; och

n:o 31, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under fjerde hufvudtiteln;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

n:o 7, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken; och

n:o 8, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om användandet af riksbankens vinst för år 1887; äfvensom

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ny banklag.

Justerades protokollen för den 17, 20 och 21 innevarande månad.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts den 22 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, angående anslag till inrättande af en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö.

Kongl. proposition om anslag till en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö.

Friherre Klinekowström: Det faller sig något svårt att vid remissen till vederbörligt utskott af en kongl. proposition yttra sig öfver densamma, då den, såsom här är förhållandet, icke blifvit i tryck utdelad förr än vi nu kommo upp i kammaren. Likväl vill jag försöka, så godt det sig göra låter, att på grund af åtskilliga tidningsartiklar, som jag läst, yttra mig öfver frågan, emedan jag anser den vara af särdeles stor vigt.

Det hade varit önskligt, om denna fråga kunnat komma Riksdagen till del på samma gång som den kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof, då det naturligtvis för Riksdagen hade varit lättare att bedöma den ifrågasatta åtgärdens nödvändighet och de medel, hvarigenom man skulle kunna tillfredsställa den anslagsfordran, Kongl. Maj:t här framställt. Detta har nu icke skett, utan den kongl. propositionen har temligen sent kommit Riksdagen till del och blir sålunda en orsak till en icke obetydlig rubbning i medlens anskaffande för statsregleringen, så mycket mera oläglig, som litet hvar känner till att denna statsreglering har flera svårigheter att öfvervinna för att anskaffa nödiga medel, än de flesta andra statsregleringar under en lång följd af år.

Hvad kostnaderna beträffar för denna anstalt, så uppgifvas i den kongl. propositionen tre olika summor. Till den första har man kommit på grund af förslag, uppgjordt af den arkitekt, som haft förtroendet att göra utkast till de för denna tvångsanstalt erforderliga byggnader, hvilket förslag slutar med ett belopp af 150,000 kronor. Sedan hafva dessa ritnings- och kostnadsförslag blifvit af vederbörande myndighet granskade, i följd hvaraf slutsumman blifvit höjd till 204,800 kronor; och slutligen har Kongl. Maj:t genom statsrådet och chefen för justitiedepartementet ansett, att den icke bör öfverstiga 200,000 kronor. Jag har icke sett ritningarna; jag hoppas, att de skola meddelas statsutskottet, men att döma af åtskilliga andra referat rörande den omfattning, som etablissemnet skulle hafva, oberoende af det nuvarande Svartsjö slott, äfvensom i betraktande deraf att hela etablissemnet väl skulle omgifvas med en mur, som ovilkorligen öfver allt måste kringsluta detta etablissemnet, hvarför jag tror med säkerhet att den härför erforderliga summan går vida öfver det belopp, som Kongl. Maj:t här föreslagit. Jag hoppas, att jag icke måtte blifva sannspådd, men beklagligen tror jag, att så dock blifver händelsen.¹

Det är åtminstone glädjande att, såsom man finner på sid. 10 i den kongl. propositionen, det föredragande statsrådet förordar detta förslag med *tvekan*, såsom der står, »en tvekan icke föranledd af praktiska hänsyn utan af andra omständigheter». Ja, mine herrar, det vore verkligen sorgligt, om man så skulle behandla ett slott med sådana historiska minnen som Svartsjö. Om också icke fästade vid den nuvarande slottsbyggnaden, så höra de dock tillsammans med denna ort, der det forna slottet var beläget och der sedermera det

Kongl. proposition om anslag till en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö.
(Forts.)

nya slottet blifvit uppfördt. Dessa minnen gå ända upp till medeltiden och fortsätta sedan långt ned genom den svenska historiens ärofullaste tid. Det var här i denna park, som Gustaf II Adolf med Axel Oxenstjerna, sin store rikskansler, uppgjorde planen till Sveriges deltagande i det 30-åriga kriget. Sedan äro ännu yngre minnen förbundna med detta slott. Det sista är, att drottning Lovisa Ulrika, såsom hvar och en har sig bekant, här afled. Jag delar således helt och hållet den tvekan, som i detta afseende af föredragande statsrådet uttalats, men jag tror att det gifves en annan anledning till tvekan, som jag anser vida mer röra de närvarande förhållandena, och hvilken det är vida angelägnare att beakta, nemligen hela den omgifvande traktens oro och förskräckelse, när den får veta, att ifrågasvarande anstalt skall förläggas till denna ort. Svartsjölandet är nemligen mycket tätt bebygdt, och från närgränsande öar och land skildt genom vattendrag af den obetydliga beskaffenhet, att skickliga simmare mycket väl kunna komma deröfver utan att därför behöfva använda båt, och från denna anstalt, der mer än 330 ogeringsmän skulle vara samlade på ett håll, komme helt säkert rymningsförsök och äfven lyckade rymningar att företagas. All erfarenhet visar, att så måste ske.

Frågar man sig, hvad orsaken kan vara till denna nu föreslagna förflyttning och till anläggandet af den nya tvångsarbetsanstalten vid Svartsjö, så finner man i den kongl. propositionen på sidan 9, att orsakerna ej så mycket äro att söka i förhållanden som angå fångarne och deras inqvartering, som deri att chefen för landtförsvarsdepartementet väckt fångvårdsstyrelsens uppmärksamhet på frågan, och att »på grund af omständigheter, som äro af den nya lagen om lösdrifvares behandling *oberoende*, den till Vaxholm—Oscar-Fredriksborgs försvarsområde förlagda afdelning af kronoarbeitscorpsen måste derifrån flyttas.» Det är nemligen för att förskaffa utrymme åt artilleriet, som chefen för landtförsvarsdepartementet önskar att de lokaler, som nu äro upplåtna åt kronoarbeitscorpsen, måtte ställas till krigsstyrelsens förfogande. Så vidt jag vet, har det nu varande artilleriet på Vaxholm fullt tillräckligt utrymme, men jag förmodar, att för chefen för landtförsvarsdepartementet hägrar förhoppningen om en fästningsartilleribataljon på Vaxholm—Oscar-Fredriksborg. I sådant fall synes det mig dock, att han kunnat lugnt invänta den gemensamma votering, som den 7 i nästa månad kommer att härom ega rum. Har man väl fått anslaget, då kan det vara tids nog att utrymma de lokaler, som icke inom Vaxholms fästning utan på Rindön utanför Vaxholm äro ockuperade af nämnda arbetsfångar.

Hvad beträffar läget, så synes det mig, att nog kunde fångvårdsstyrelsen hafva utfunderat något annat tjenligare läge för en så beskaffad anstalt som denna, än Svartsjö slott, och vi hafva i detta fall enligt mitt förmenande tvenne lokaler, som vida bättre än Svartsjö äro egnade för en så beskaffad anstalt. Det är två af rikets redan utdömda fästningar, nemligen, om jag icke mistager mig för mycket, både Marstrand och Nya Ellsborg, som icke numera behöfvas för rikets försvar, och der mycket väl, såsom jag tror, de för en sådan tvångsarbetsanstalt nödiga byggnader skulle kunna apteras. Der

vore anstalten omgifven af stora vatten, men icke af en så tätt befolkad bygd, som hela det kring Svartsjö belägna Färentuna härad. Mig synes, att man sålunda vida lämpligare och med mindre kostnad skulle kunna ordna en dylik anstalt, som lätteligen vid Svartsjö komme att utgöra anledning för den omgifvande bygden till oro och fara. Deremot tror jag, att Svartsjö skulle vara mycket lämpligt för ett centralt arkiv för rikets äldre handlingar. Det har varit fråga om inrättandet af ett sådant, och jag tror, att den nuvarande chefen för justitiedepartementet, på den tid han var landshöfding och ledamot af denna kammare, icke var främmande för ett sådant förslag. Svartsjö slott skulle sålunda på ett vida ändamålsenligare sätt kunna användas utan någon slags fara för den omgifvande bygden, och att samla Sveriges äldre handlingar, som icke behöfvas i domstolar, kyrkor och öfver allt annanstädes, och förlägga dem hit på en central ort, der de kunde ordnas, vore en stor uppgift, för hvars lösning jag tror att alla forskare och vänner af Sveriges historia blefve statsmagterna mycken tack skyldige.

På grund af hvad jag här i största korthet anfört, får jag redan nu tillstyrka afslag på hela denna fråga och anhåller vördsamt, att mitt yttrande jemte den kongl. propositionen måtte till vederbörande utskott remitteras.

Herr Wieselgren: Jag hade väl icke väntat, att någon diskussion om den kongl. propositionen vid detta tillfälle skulle komma till stånd; men då den föregående ärade talaren temligen vidlyftigt ingått på densamma och slutat med tillkännagifvandet, att hans afslagsyrkande redan är bestämdt för nästa gång frågan förekommer, anser jag mig böra med några ord bemöta hvad han inför kammaren såsom motiv för sitt blifvande afslagsyrkande redan nu framställt.

Den punkt, med hvilken han började, eller kostnadsfrågan, skall jag icke tillåta mig beröra, då det bör blifva statsutskottet förbehållet att tillse, huru vida icke statens tillgångar skola kunna lemna rum för bifall till hvad Kongl. Maj:t begärt; och hvad vidare frågan om de olika kostnadsberäkningarna för uppförande eller reparation af de ifrågavarande byggnaderna samt inredande af sofceller i det gamla slottet beträffar, ber jag att få fästa uppmärksamheten vid, att hela skilljaktigheten mellan den beräkning, som fångvårdsstyrelsens arkitekt uppgjort, och den beräkning, som uppgjorts af en öfverintendentsembetets tjänsteman, torde bero på en olika uppfattning af beskaffenheten af de byggnader, som skulle komma att användas, den större eller mindre omfattningen af de reparationer som ifrågasattes. Det må ju vara tillfälle för olika meningar att i denna sak göra sig gällande, utan att man dock bör tillmäta förhållandet så särdeles stor betydelse, allra helst när skillnaden mellan summorna icke är större än hvad här är fallet.

Den ärade talaren lade mycken vikt vid de historiska minnena — och jag ber honom vara öfvertygad om, att dessa minnen äfven för mig ega betydelse — men jag föreställer mig, att de historiska minnen, som äro förknippade med Svartsjö slott, icke behöfva lida deraf, att detta slott hindras från att, såsom så många andra sådana,

Kongl. proposition om anslag till en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö.
(Forts.)

Kongl. proposition om anslag till en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö.
(Forts.)

falla i ruiner utan, tvärtom, kommer till en användning, som den nu lefvande generationen af svenska folket säkerligen skall anse vara god. Svartsjö slott har visserligen historiska minnen af ganska gammalt datum; men jag ber att få påminna den ärade talaren, att det finnes äldre historiska minnen, förknippade med namnet Svartsjö, hvilka icke äro kungliga. De minnen af detta slag och lokaliserade der på platsen, hvilka jag åsyftar, tala om en samling män, som hade såsom sin främsta regel att *tiga* och såsom sin dernäst följande att *arbeta*. Att *under tystnad arbeta* var Kartusianernas ordensregel, och det var denna munkorden, som väl först gjort Svartsjö-namnet mera bekant i vår historia. Om jag icke misstager mig, var det Sten Sture den äldre, som anvisade dem denna plats för uppförande af en klosterbyggnad; och då slottet får detta historiska minne, såsom utgångspunkt, ber jag att få hemställa till den ärade talaren, om det icke finnes en viss analogi mellan detta och det syfte, för hvilket nu ifrågasättes att använda detsamma, eller att man skulle upplåta det för en del af »samballets olycksbarn» — hvilka dock icke minst i denna sin egenskap för visso äro samballets barn — att der »under tystnad arbeta». Det är nemligen syftet; och jag ber få erinra den ärade talaren, att det *icke* är fråga om att här förlägga »ogerningsmän», såsom han uttryckte sig, för hvilka den omkringliggande trakten kan behöfva hysa oro, utan det är för brott *ostraffade* personer, som skulle komma att bebo det gamla slottet. Det är tillkännagifvet i den kongl. propositionen, att det gäller att anordna en tvångsarbetsanstalt »för män, förut för brott icke straffade, blifvit för lösdrifveri till tvångsarbete dömd», och, så vidt jag vet, har man under den tid desse personer varit förlagda på Rindön icke hört talas om, att några brott blifvit af dem begångna, vid de tillfällen, då de hafva lyckats med sina rymningsförsök. Det är ock att beakta, att under det deras bevakning på Rindön varit förknippad med stora svårigheter, blir denna bevakning på Svartsjö vida lättare.

Anledningen till deras förflyttning från Rindön, förmenar den ärade talaren, skulle ensamt ligga i antagandet, att den af Kongl. Maj:t föreslagna fästningsartilleribataljonen skulle komma att vid en blifvande gemensam votering denna riksdag beviljas. Den uppgifna fullt tillräckliga grunden beror dock å fortifikationsförhållanden; och utgör ej der pågående arbetens slut nog skäl för förflyttningen, kan jag ju våga påminna om ordalydelsen i 9 § af 1885 års lösdrifvarelagen, der det står bestämdt, att ådömdt straff skall *vid allmän tvångsarbetsanstalt* aftjenas. Det är således icke i enlighet med de af den lagstiftande magten i lag gifna bestämmelser, som det ådömda tvångsarbetet i vissa fall aftjenas vid Rindö redutt, ty man kan väl icke kalla för »tvångsarbetsanstalt» en för krigsbruk afsedd fästning. Det är endast nödtvånget, som gjort, att fångvårdsstyrelsen måst låta detta fortgå på sätt hittills varit förhållandet och som före den nya lagen öfverensstämde med de bestämmelser för kronoarbetarescorpsen som gifvits 1842. Jag tror således, att, äfven om detta speciella förhållande icke inträffat, att nemligen arbetet på Rindön på grund af upphörande fortifikationsbehof om ett par år måste afstanna, skulle man ändå af den gällande lagen hafva tillräckligt tydlig anledning för det

ifrågasatta anordnandet af en ny »allmän tvångsarbetsanstalt» för ifråga- *Kongl. propo-*
varande, för brott icke straffade personer. *sition om an-*

Jag vill icke mycket tvista med den ärade talaren om, huru vida Marstrand eller Nya Elfsborg skulle vara lämpligare än Svartsjö för anläggande af nu ifrågavarande tvångsarbetsanstalt. Jag ber blott få fästa den ärade talarens uppmärksamhet vid, att möjligheten att upprätthålla en dylik anstalt i väsentlig mån beror på möjligheten att å platsen anskaffa arbete. Detta är något som för val af plats ovillkorligen måste tagas i betraktande. Men jag undrar, huru det skulle utfalla med ett försök att anordna en tvångsarbetsanstalt å Marstrand. Det är en liten stad, der man omöjligen kan påräkna arbete för en till och med ganska begränsad arbetsstyrka; och kommunikationen med den närmast liggande större staden, eller Göteborg, kan ju under rätt lång tid af vintern till och med vara alldeles afbruten. Men det är just under vintern, som det största antalet försvarslöse kommer in på tvångsarbetsanstalterna. Nya Elfsborg tror jag också lider af svåra bristfälligheter. Jag har icke besökt den platsen på många år, men då jag sist besökte den, befunno sig byggnaderna i ganska fallfärdigt skick, just de byggnader, hvilka väl skulle tagas i anspråk för att logera de fångar, som der skulle hysas. Reparationskostnaden här sammanlagd med kostnaderna för de långa fångtransporter, till både lands och vatten, som af anstaltens förläggande hit skulle följa, torde uppgå till vida allvarsammare siffror, än de som nu ifrågakomma; och jag måste således, från min synpunkt, förklara, att det finnes stor anledning till tvifvelsmål, huru vida det förslag, som den ärade talaren i detta afseende väckt, skulle af erfarenheten befinnas tillfredsställande.

Jag kan lika litet dela den ärade talarens åsigt om lämpligheten att förlägga ett provinsarkiv till Svartsjö slott. Det är alldeles klart, att om ett arkiv skall försvara sin tillvaro, skall det vara på den grund, att det är tillgängligt för dem, som vilja begagna sig af detsamma: men jag hemställer huruvida Svartsjö slott skulle kunna anses motsvara just detta hufvudsakliga och första kraf på ett arkiv. Det är icke så stäldt med vår arkivforskning, åtminstone icke i vanliga fall, att man endast har att infinna sig på den plats, der arkivet finnes, begära en uppgift och sedermera gå. Ordet »arkivforskningar» talar om långvarigt arbete, om arbete, som ofta till en början får göras på måfå, som söker än en anknytningspunkt, än en annan och som först efter mer eller mindre lång tids förlopp finner hvad man önskat finna — för så vidt det icke slutar med att man icke finner någonting alls. Det skulle således, från forskarnes sida sedt, ovillkorligen möta stora svårigheter, om man anordnade ett arkiv ute på landsbygden, der det icke finnes tillfälle för de resande att vistas, icke något hotell eller andra sådana anordningar, som äfven för resande forskare måste vara rätt nödvändiga; och för så vidt man icke vill lemna dem att arbeta alldeles på egen hand, och låta arkivet »skötas» af någon pensionerad hoflakaj, som der vistas, måste man naturligtvis etablera en liten tjenstemannapersonal af åtminstone en eller två personer samt erforderlig lägre betjening. Jag tror, att äfven dessa förhållanden skulle göra det mindre lämpligt att till Svartsjö

slag till en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö.
(Forts.)

Kongl. proposition om anslag till en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö.
(Forts.)

slott förlägga ett provinsarkiv. Om jag, i likhet med den ärade talaren, som framställde förslag till plats för tvångsarbetsanstalter, skulle tillåta mig att föreslå platsen för ett uppländskt provinsarkiv, skulle jag vilja hemställa till honom, huru vida det icke vore bättre att för sådant ändamål använda några af de stora tomma salarne i Upsala slott. Der finnes universitetet och de vid dess bibliotek anstälde tjänstemän, hvilka mot ringa vedergällning skulle kunna åtaga sig omvårdnaden jemväl om provinsarkivet. Och de, som kommo för att begagna detsamma, skulle då kunna bo i staden och der hafva tillgång till hvad det lärda samhället i mångahanda afseenden kan hafva att erbjuda forskaren. Nog vore en sådan anordning lämpligare än den, som hänvisar honom att resa ut till Svartsjö slott för att kanske förgäfvos söka rum i de kringliggande stugorna.

Under anmärkta förhållanden anser jag, att den eljest mycket afsevärda frågan om anordnande af provinsarkiv icke bör lägga hinder i vägen för bifall till Kongl. Maj:ts här framställda förslag om anordnande af en tvångsarbetsanstalt å Svartsjö slott, och jag hoppas, att statsutskottet skall skänka frågan all den uppmärksamhet, jag tror densamma vara värd.

Då den föregående talaren, om jag icke misstager mig, begärde, att hans yttrande skulle få åtfölja remissen till statsutskottet, skall jag bedja att i fråga om mitt yttrande få göra samma anhållan.

Friherre Klinckowström: Jag tillåter mig att ännu en gång till följd af den siste ärade talarens yttrande taga till ordet i denna fråga. Han började med de historiska minnena från Sten Sture den äldres tid för att sammanlänka dem med de vackra orden »arbete under tystnad». På samma gång jag icke med honom vill tvista om betydelsen af dessa ord, som kunna lämpas på hvilka förhållanden som helst, ber jag få säga, att han glömdo nämna något om de konungar, som före Sten Stures tid vistats på Svartsjö slott. Konung Carl VIII Knutsson, bland andre, vistades der och gifte bort en dotter på detta ställe, och detta minne är för mig af många anledningar mycket dyrbart.

Hvad beträffar det uttrycket af den ärade talaren, att i den så kallade kronoarbetscorpsen, som skulle från Rindön förflyttas till Svartsjö, icke finnes några för brott straffade personer, så förvånar det mig, att den ärade talaren, som närmast har att göra med sådana förhållanden, kan yttra sig sålunda. Säkert är väl, att när de ifrågasvarande personerna beröfvas sin frihet och skickas till Rindön, så sker det icke endast därför att de icke betalt dem ålagda böter eller till betalning förfallna kronoutskylder. Troligt är, att hit komma äfven personer, som första gången begått brott, under det att de skickas på andra håll efter andra, tredje eller fjärde resan.

Att icke rymningar ega rum från kronoarbetscorpsen är ett mycket lyckligt förhållande, och jag feliciterar befälet därför, men jag ber att få nämna för den ärade talaren, att jag såsom ingenjööfficer under flera år varit kommenderad på Vaxholm, hvarunder jag äfven haft befälet öfver kronoarbetscorpsens manskap, och jag kan försäkra, att under min tid icke sällan rymningar egde rum.

Tiden tillåter mig icke att besvara allt det vackra, som den ärade talarens yttrade, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på en sak, nemligen att, då den ärade talaren nämnde, att förflyttningen till Svartsjö af denna tvångsarbetsanstalt skulle vara föranledd af förhållanden, som angå sjelfva fängvården, så svär detta något mot hvad som förekommer i den kongl. propositionen på sidan 9, högt på sidan. Här säger föredragande statsrådet: »de gamla anstalterna hafva någorlunda fyllt sitt ändamål, och de nya hafva ej påkallat större utgifter, än att de kunnat utan förhöjning i de till fängvården anslagna medel bestridas. Någon ändring i dessa förhållanden skulle icke heller för närvarande yppat sig, om ej, på grund af omständigheter, som äro af den nya lagen oberoende, den till Vaxholm—Oscar-Fredriksborgs försvarsområde förlagda afdelning af kronoarbetscorpsen måste derifrån förflyttas.»

Kongl. proposition om anslag till en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö.
(Forts.)

Jag nämnde i mitt första yttrande, hvad jag tror vara anledningen till denna brådskande anordning, som kommer från landförsvarsdepartementet, och jag tror fortfarande, att, till dess vi voterat om anslaget till den i fråga satta fästningsartilleribataljonen, det ännu varit för tidigt att väcka denna fråga, som jag hoppas ej skall leda till någon åtgärd vid denna riksdag.

Herr Wieselgren: Jag vill endast ännu en gång bedja den ärade talaren fästa sin uppmärksamhet vid, att det verkligen *icke* är fråga om några »ogerningsmän»; utan det är fråga om personer, som hvarken blifvit straffade för andra gången, »för första gången» eller för något brott alls.

Vidare ber jag att få upplysa, det jag aldrig sagt, att icke rymningar ske från Vaxholm; jag har blott sagt, att åtminstone icke jag har mig bekant, att under rymning några brott blifvit af rymningarne begångna, och jag har icke heller hört den ärade talaren kunna uppgifva några sådana.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades den kongl. propositionen jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

Föredrogs å nyo och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts den 22 innevarande mars bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, angående vissa vilkor för Svartsjö slottsbyggnads jemte åtskilliga andra lägenheters upplåtande till en tvångsarbetsanstalt för lösdrifvare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades greve *Barnekow* under tio dagar från och med denna dag.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes klockan 3.20 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
